

Kappingin millum USA og Europa, Hvar liggja smálond sum Danmark? og hvar liggja Føroyar?

Spurningurin er í stuttum: Hvussu ber tað til at framleiðslan (bæði av vörum og tænaðum) veksur skjótari í USA enn í Europa?

Londonblaðið The Economist viðger í seinasta nummarið ein spurning, sum búskaparfrøðingar hava havt ilt við at svara uppá higartil. Teoriirnar, sum eru vanligar á flestøllum universitetum, kunnu ikki brúkast, og politikkarmakarar hava tí eingi amboð

BÚSKAPARTEORI, TEY FREMSTU OG NÆSTFREMSTU

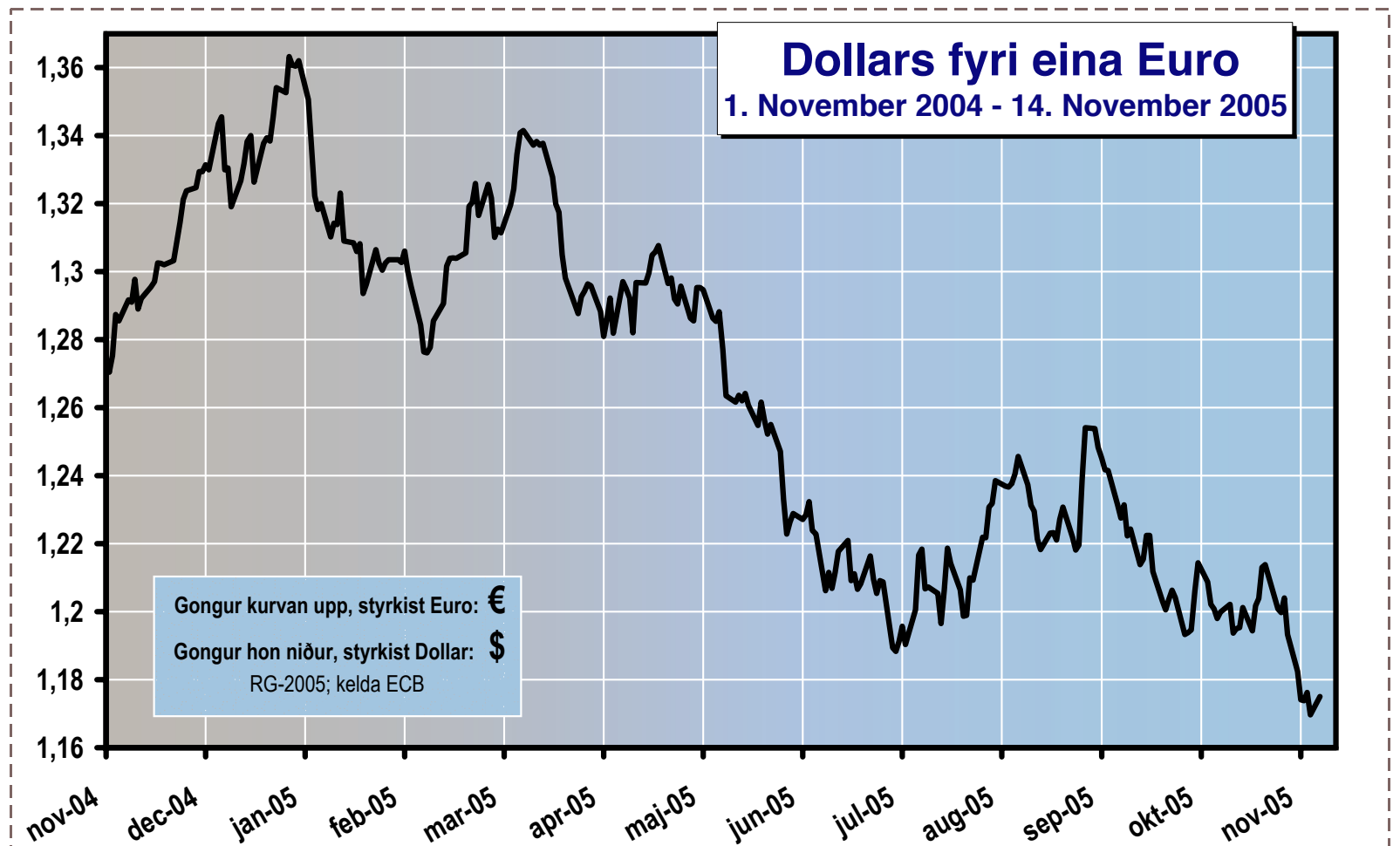
Rolf Guttusen
rg@geogr.ku.dk

Blaðgreinin er ein kritisk viðger av vísindaligari

grein, á eingilskum kallað Appropriate Growth Policy (á føroyskum kanska: nýtiligir vakstrarpolitikur) skrivað av tveimum amerikanskum økonomum, Philippe Aghion og Peter Howitt. Tað, sum eg skrivi í hesi grein, er bert ein roynd at endurgeva høvuðsinnihaldi og perspektivini, soleiðis sum The Economist refererar tað. Harafrat kanska binda eitt umfar afturat um Føroyar sum eitt "aparte" land.

Eg hugsaði eisini, at hetta lítla íkastið kundi verið gangligt í orðaskiftinum

Framvegis stórt hall á amerikanska handilsjavninum

Vikan hevur ikki givið stórvægis broytingar í veksli-lutfallinum millum Dollar og Euro. Tó fór talið fríggjadagin í seinastu viku fyrri fyrstu ferð niður um 1,17 og endaði tann dagin á 1,1697. Inflatióin í USA heldur fram, og nýggj tøl koma mikudagin. Oljuprísirnir hava generelt verið hækkanði, og hetta væntast at síggjast aftur í einum almennum prísavøkstri. Men ofta hevur tað víst seg, at tøl, sum vera hildin at vera skaðilig ella negativ, ikki hava nakra serliga ávirkan á Dollarkan í løtuni. Eitt nú var handilsjavnin hjá USA negativur í september, størri hall enn væntað, men hetta trýsti ikki Dollarkursin.

um Landsstýrisins "Visión 2015", sum hevur sum endamál at gera "Føroyar í 2015 verða millum bestu lond at virka og liva í"

Hvat siga tær vanligu teoriirnar?

Tær vanligu teoriirnar um búskaparligan vøkstur kunnu brúkast til at forklára hví rík lond eru rík, og hví fátæk lond eru fátæk. Men teoriirnar hava lítið ella einki at siga um, hví summi rík lond, sum til dømis USA, hava skjótari ella størri vøkstur enn onnur rík lond, sum til dømis mesta av Europa. Teoriirnar siga heldur einki munagott um, hvat ið hesir eftirbátar skulu gera fyrri at seta ferðina upp, og kanska kunna taka oddafiskarnar aftur.

Greinin sigur, at í høvuðsheitum eru trýggir bólkar av

teorium, sum leggja dentin ymsastaðni.

- **Kapital-akkumulatión.** Ein leggur dent á, at kapital-akkumulatión (akkumulatión: upphóping, samansavning) er fortreit fyrri vøkstur í framleiðslu. Henda læran kann kanska forklára, hví eysturasiatisku londini fóru fram um suðuramerikansku londini í vøkstri í seinnu helvt av farnu öld (1900-talinum). Men teoriin kann ikki forklára hví Europa er komið at liggja aftanfyrri USA, sum at kalla onga uppsparing hevur.
- Góðar institutiónir. Onnur leggur dent á, at landið skal hava góðar og vælverkandi samfelagsligar institutiónir ella stovnar í breiðari merking. Eitt vælsurt og trimmað umsitingartól, sum ikki er korrúpt, og

har mannagongdirnar eru klárar og einfaldar. Henda teori kann í mongum føri forklára gloppið ella gjónna millum rík og fátæk lond. Men ikki hví tað er munur millum tey hampuliga ríku londini sínámillum.

- Innovatiónir. Ein triðja teori leggur áherðslu á, at innovatión er kraftin, sum setir ferð á framleiðsluna. Høvundarnir at nýggju greinini, Aghion og Howitt, siga, at henda teori higartil ikki hevur kunnað forklára, hvussu eftirbátar kunnu taka teir fremru aftur. Dømið er Europa, sum í eini 30 ár aftaná Annað Heimskríggj hevði nógv skjótari vøkstur enn USA, men so kom ein tíð har vakstrarlagið stóð á jøvnum, og seinast hevur USA so lagt Europa afturum í so máta.

Tey fremstu og tey næstfremstu

Í ritgerðini hjá Aghion og Howitt er teknologisk framgongd á einum týðandi plássi. Tankagongdin er í hesum føri rættiliga einföld. Teir siga, at í einum givnum landi kann vinnulívið antin brúka bestu teknologiina sum fæst, ella hon kann brúka nakað, sum ikki er tað mest framkomna. Her er tað, at teir fara at skilja ímillum, eisini hvat vinnulívspolitikki viðvíkur.

- Tey mest framkomnu londini, ella sum teir siga – tey sum liggja á "the cutting edge" – hava fyrri neyðini at brúka innovatión, sum motor til búskaparligan framgongd.
- Tey, sum ikki eru við í sjálvum oddabólkinum, men liggja í kjalarvørrinum, kunnu skapa framgongd og vøkst við at taka upp framleiðsluhættir,

sum kanska ikki eru tær mest teknologiskt avanceraðu í verðini, men sum tó eru betri og effektivari enn tað, sum higartil hevur verið brúkt í framleiðsluni.

Henda einfalda niðurstøða kann sigast at avmynda veruleikan rættiliga væl. Tað er ein munur innanhýsis millum lond í tí bólkinum, ið verða mett at vera rík, vælstandandi og í góðari framgongd.

Høvundarnir avleiða so tvær konklusiónir

Konklusión A: Tað er munur á teimum, sum liggja allarfremst, og teimum sum koma beint aftaná. Og hetta er avgerandi fyrri, hvør vinnupolitikur skal forast. So, ikki er vist, at londini í jagstrand bólkinum, skulu brúka sínar kreftir uppá